

Nr 41

Regeringens proposition angående förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236);

beslutad den 16 oktober 1975.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga det förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

KJELL-OLOF FELDT

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen, som går ut den 20 december 1975, förlängs ytterligare ett år.

HANDELSDEPARTEMENTET

PROTOKOLL

vid regeringssammanträde
1975-10-16

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Johansson, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm-Wallén

Föredragande: statsrådet Feldt

**Proposition om förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen
(1956: 236)**

Allmänna prisregleringslagen (1956: 236, ändrad senast 1973: 301) är en fullmaktslag, som ger regeringen möjlighet att under vissa förutsättningar införa olika former av prisreglering. Förutsättningarna för tillämpning av lagen anges i dess 1 §. Denna paragrafs första och andra stycken avser fall av krig och krigsfara. I paragrafens tredje stycke föreskrivs, att regeringen kan förordna om tillämpning av lagens bestämmelser om av annan orsak fara har uppkommit för allvarlig prisstegring inom riket på viktigare varu- eller tjänsteområde. Sådant förordnande skall gälla för viss tid, högst ett år varje gång. Förordnandet skall underställas riksdagen inom en månad eller, om riksmöte inte pågår, inom en månad från början av nästkommande riksmöte. Om underställning ej sker eller riksdagen inte inom två månader från det underställningen skedde gillar förordnandet, är detta förfallet.

Bestämmelser om formerna för prisreglering finns i 2—9 §§ prisregleringslagen. Enligt 2 § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att visst pris skall gälla som högstpris vid frivillig försäljning av viss förnödenhet eller frivilligt utförande av viss tjänst. Högstpris får inte överskridas utan tillstånd. Enligt 3 § kan vidare regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordna om stoppris på viss förnödenhet eller tjänst. Detta innebär att den som frivilligt säljer förnödenheten eller frivilligt utför tjänsten inte utan tillstånd får överskrida det pris vilket han tillämpade den dag som anges i förordnandet. Föreskrift om stoppris skall gälla för viss tid, högst sex månader. Tiden kan förlängas, varje gång med högst sex månader. Om ett gällande stoppris finnes vara högre än som kan anses skäligt, kan föreskrift meddelas om skälig sänkning av priset.

I 3 a § behandlas s. k. prisutfästelse, dvs. en utfästelse om det högsta

pris som skall tillämpas på förnödenhet eller tjänst eller i övrigt om ordningen för försäljning av förnödenhet eller utförande av tjänst. Har någon gjort sådan utfästelse till myndighet som regeringen bestämmer, får utfästelsen inte frångås utan myndighetens tillstånd. Enligt 3 b § kan regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst inte får höja sitt pris förrän viss tid efter det att han hos myndighet har gjort anmälan om prishöjningen och skälen för den. Tiden får bestämmas till högst en månad.

Enligt 4 § kan föreskrift meddelas om att viss förnödenhet inte får säljas eller viss tjänst utföras, om inte högstpris eller stoppris gäller för förnödenheten eller tjänsten. 5 § innehåller förbud mot s. k. prissocker. I 6 § finns bestämmelser som syftar till att hindra att en prisreglering kringgås genom kombinationsavtal. 7 § ger regeringen möjlighet att föreskriva tvångskartellisering, nyetableringskontroll eller liknande. Enligt 8 § får myndighet som regeringen bestämmer meddela särskilda föreskrifter om skyldighet att anslå prisuppgifter och om skyldighet att sälja förnödenhet efter vikt eller mått eller i förpackningar som är märkta på visst sätt o. d. De ytterligare föreskrifter om varors utförande, förpackning m. m. som behövs för genomförande av prisreglering meddelas enligt 9 § av regeringen.

Lagens återstående paragrafer, 10—22 §§, innehåller straffbestämmelser m. m. När 2—9 §§ äger tillämpning, skall enligt 1 § sista stycket även motsvarande bestämmelser i 10—22 §§ tillämpas.

Allmänna prisregleringslagen är, med undantag för vissa bestämmelser, i tillämpning sedan den 21 december 1972. Enligt nu gällande kungörelse (1974: 838) äger lagens 2—4, 6, 8 och 9 §§ tillämpning till och med den 20 december 1975. Kungörelsen är utfärdad med stöd av ett förhandsgodkännande från riksdagen (prop. 1974: 160, FiU 38, rskr 356).

I prop. 1974: 160 redovisas de prisregleringsåtgärder som hade vidtagits fram till den 18 oktober 1974. Av redovisningen framgår att då gällde prisstopp på vissa livsmedel, byggnadsmaterial, lantbruksmaskiner och gödselmedel samt blöjor. Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar förelåg i fråga om vissa trä- och pappersvaror m. m. Vidare hade i samband med oljekrisen 1973/74 införts högstpriser på motorbensin, motorbränsolja och eldningsolja.

Sedan oktober 1974 har följande prisregleringsåtgärder vidtagits.

Den 6 november 1974 infördes prisstopp på pappersmassa. Skyldigheten att förhandsanmäla prishöjningar på trävaror upphörde den 21 december 1974 utom i fråga om pappersved. Samma dag ersattes prisstoppet på stora grupper byggnadsmaterial med skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar. Samtidigt infördes prisstopp på viktigare hushållskapitalvaror, såsom kylskåp, disk- och tvättmaskiner. Den 1 april

och den 18 juni 1975 upphävdes kvarstående prisstopp på byggnadsmaterial, med undantag för elspisar, och ersattes med skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar. För vissa byggnadsmaterial som tidigare omfattades av anmälningsskyldighet upphävdes regleringen helt.

Skyldigheten att förhandsanmäla prishöjningar utsträcktes den 28 maj 1975 till att gälla också margarin.

Den 18 juni 1975 infördes prisstopp på hygienprodukter och tvättmedel. Samtidigt undantogs yoghurt samt får- och getost från prisstoppet på mejeriprodukter. Vidare begränsades anmälningsskyldigheten i fråga om pappersprodukter.

Ett nytt prisstopp på pappersområdet infördes den 26 juli 1975. Det avsåg kartonger och andra förpackningar och tog främst sikte på wellpappprodukter. Samma dag infördes skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar på kaffe. Slutligen infördes prisstopp på lastbilstransporter den 2 september 1975.

Prisstoppet på blöjor och på elspisar upphävs den 22 oktober 1975 och ersätts med skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar. Samma dag upphävs också prisstoppet på gödselmedel.

Högstprisregleringen på oljeområdet upphävdes den 1 juli 1975.

Nu gäller sålunda prisstopp på vissa livsmedel (kött- och mejerivaror), vissa hushållskapitalvaror, lantbruksmaskiner, pappersmassa, pappkartonger och liknande, hygienprodukter och tvättmedel samt lastbilstransporter. Skyldighet att förhandsanmäla prishöjningar föreligger i fråga om pappersved, vissa pappersprodukter (t. ex. tidnings- och journalpapper, mjukpapper), blöjor, sanitetsbindor och tamponger, vissa byggnadsmaterial, mjöl och matbröd, margarin och kaffe.

Bestämmelserna finns i kungörelsen (1974: 415) om prisstopp m. m. (ändrad 1974: 649, 664, 710, 839, 1975: 54, 202, 445, 626, 808, 871).

Slutligen kan nämnas att pris- och kartellnämnden har fått bemyndigande att ta emot prisutfästelser enligt 3 a § allmänna prisregleringslagen. Nämnden har med stöd därav träffat vissa bindande överenskommelser med företagare rörande priser på matbröd.

Bakgrunden till de beslut om prisingrepp som regeringen fattat under år 1975 är de tendenser till onormalt kraftiga prisstegringar som visat sig i fråga om berörda varor och tjänster. Sålunda steg t. ex. priserna på wellpapp med ca 50 % under 1974, och nya prishöjningar aviserades till den 1 augusti 1975. Vad gäller lastbilstransporter höjdes priserna för dessa med 15 % i mars 1975. Branschen planerade sedan nya höjningar till den 1 september med 15 % för lokaltrafik och ca 7 % för fjärrtrafik. Åtgärderna beträffande kaffe betingas av att regeringen önskar en skärpt uppsikt över de prishöjningar som kan bli en följd av de höjda världsmarknadspriserna.

Det bör även i fortsättningen vara möjligt att ingripa mot en inflationistisk utveckling med åtgärder som avses i allmänna prisreglerings-

lagen. Jag vill i detta sammanhang nämna att regeringen i juli 1975 har tillkallat en sakkunnig för att undersöka verkningarna i olika hänseenden av dels de åtgärder som har vidtagits med stöd av prisregleringslagen under i första hand åren 1972—1975, dels den prisövervakning som har bedrivits under samma tid. Vidare kan nämnas att regeringen har uppdragit åt statens jordbruksnämnd och pris- och kartellnämnden att redovisa praktiska erfarenheter av subventionering och prisstopp i fråga om baslivsmedel.

Jag förordar på grund av det anförda att tillämpningstiden för allmänna prisregleringslagen förlängs ytterligare ett år. En sådan förlängning kräver riksdagens godkännande.

När lagen är i tillämpning, ankommer det på regeringen att bestämma i vilken utsträckning regleringsåtgärder skall vidtas och hur åtgärderna skall utformas.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna att regeringen förordnar om fortsatt tillämpning av 2—4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen under tiden den 21 december 1975—den 20 december 1976.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga det förslag som föredraganden har lagt fram.

